

VERSPREIDING EN BIOLOGIE VAN *ELAPHE SITULA* OP HET SCHIEREILAND DE KRIM

AANTEKENINGEN OVER HET HOUDEN IN HET TERRARIUM.

Door: Dmitri Tkachev, BION Terrarium Centrum, Andreevsky Spusk 2-A, 254070 Kiev-70. Oekraïne.

Inhoud: Geschiedenis - Waarnemingen in de natuur - Het houden in het terrarium - Dankbetuiging - Literatuur

* * *

GESCHIEDENIS

Elaphe situla wordt terecht beschouwd als de mooiste slang van Europa. Zij komt voor in het zuiden en westen van de Balkan, de eilanden van de Egeïsche Zee, Zuid-Italië, het oosten van Sicilië, Malta en de kuststrook van de zuidoostelijke Krim.

Sommige onderzoekers beschouwen de kleurvormen *Elaphe situla situla* en *Elaphe situla leopardina* als aparte ondersoorten. Wat de Krim betreft, komen beide soorten echter naast elkaar voor in hetzelfde gebied.

Mijn eigen waarnemingen (van 1981-1992) aan *Elaphe situla* in haar natuurlijke omgeving, beperkten zich tot de pittoresque vulkaan van Karadag in de Sudak-regio van de Krim.

De fauna van het bergachtige gebied van de Krim wordt gerekend tot de mediterane subregio van het Palearctische gebied. Volgens Alexander Nikolsky (1858-1942), een beroemde Russische herpetoloog en auteur van Herpetolgia Rossica, is het schiereiland van de Krim vanuit drie richtingen door reptielen bevolkt: het Balkanschiereiland - *Lacerta taurica*, *Gymnodactylus kotschyi*, *Elaphe situla*; de Kaukasus - *Lacerta saxicola*, *Ophisaurus apodus*; Zuid-Rusland (het tegenwoordige Oekraïne) - *Eremias arguta*, *Coluber jugularis*. De fauna van de Krim heeft daarom het karakter van een eiland. Dit is vreemd, omdat soorten ontbreken die wel op het vasteland van de Oekraïne gevonden kunnen worden.

WAARNEMINGEN IN DE NATUUR

In de Krim bewoont *Elaphe situla* enkel de bergachtige gebieden, d.w.z. van Sebastopol in het zuiden, tot de Koktebel-nederzetting in het oosten. Deze soort wordt nooit in de laagvlakte gevonden.

Volgens natuurkenners kon men in de jaren vijftig tijdens dagwandelingen in de buitenwijken van Sebastopol of Yalta, tot wel vijf exemplaren van deze soort tegenkomen. Sinds 1980 is echter elke ontmoeting met *Elaphe situla* een belevenis. Momenteel is het de meest zeldzame soort van de herpetofauna van de Oekraïne.

De natuurlijke leefomgevingen zijn berghellingen, inclusief die welke over de zee uitkijken, bossen, kasteelruïnes, verlaten gebouwen en bermten van bergwegen. Soms kan zij ook aangetroffen worden in de buurt van menselijke nederzettingen.

De afname van de aantallen in de Krim is vooral te wijten aan:

- de menselijke factor: de natuurlijke leefomgeving ligt binnen recreatiegebieden.
- ongecontroleerde vangst voor het houden in terraria.
- verstoring van de verhouding tussen de sexen binnen een populatie.

Een analyse van waarnemingen liet zien, dat *Elaphe situla* tijdens de zomer zich als een schemerdier gedraagt. Tijdens de lente echter neemt de slang gewoonlijk een 'zonnebad' gedurende de ochtend- of middaguren tijdens koel en bewolkt weer. Zij heeft een verborgen levenswijze en geeft de voorkeur aan een vochtige omgeving. Ze vermijdt droge plaatsen.

HET HOUDEN IN HET TERRARIUM

De volgende conclusies kunnen getrokken worden op grond van mijn persoonlijke, vierjarige ervaring met het houden van deze soort in het terrarium (exemplaren afkomstig uit de Krim en Zuid-Bulgarije).

Foto 1: *Elaphe situla*.
Foto E. Pozio.

- (1) De aanpassing aan gevangenschap is moeizaam, d.w.z. de slangen ondervinden stress en kunnen gedurende langere tijd voedsel weigeren. Een aantal schuilplaatsen is daarom onontbeerlijk, evenals takken waarin de dieren kunnen klimmen.
- (2) De volwassen dieren voelen zich prettig in een terrarium van 100x50x60 cm (lxbxh) met een temperatuur die varieert van 24 tot 28°C gedurende de dag, tot 20-22°C gedurende de nacht. Hogere temperaturen kunnen problemen aan de ingewanden veroorzaken die kunnen leiden tot de dood van de dieren. Een luchtvochtigheid van ongeveer 70% is belangrijk. De slangen houden van baden en een ruime badgelegenheid is dan ook noodzakelijk.
- (3) Volwassen slangen eten gretig muizen. Na een langdurige gewenning aan gevangenschap eten de dieren ook nest- en jonge ratjes. Jonge spreeuwen en hagedissen heb ik vaak aangeboden, maar die werden nooit geaccepteerd. In tegenstelling hiermee aten jonge vrouwtjes van *Elaphe situla* gretig jonge hagedissen (*Lacerta taurica*).
- (4) Een winterslaap van 2 tot 3 maanden is nuttig.
- (5) Helaas was er geen gelegenheid tot het vormen van groepen. Dit met het oog op kweekprojecten. Ik zou het op prijs stellen om informatie te ontvangen over het kweken in gevangenschap, het houden van jonge slangen, de behandeling van ziektes als ook gegevens over de biologie van deze soort in zijn natuurlijke omgeving, anders dan de Krim.

DANKBETUIGING

Mijn dank gaat uit naar Sergei Sharygin (Natuur-Historisch Museum, Yalta), Mikhail Beskorovajny (Karadag wildpark, Shchebetovka) en Yuri Karmyshev (Afdeling Geografie, Pedagogisch Instituut, Melitopol), wier gegevens mij geholpen hebben bij het schrijven van dit artikel.

LITERATUUR

- Arnold, E.N., & J.A. Burton, 1978. Reptiles and amphibians of Britain and Europe. Collins, London.
- Bannikov, A.G., Darevsky, I.S. & V.G. Ishchenko, 1977. Guide on Amphibians and Reptiles of Fauna of the USSR. Prosveshchenie, Moscow (in het Russisch).
- Nikolsky, A.M., 1916. Amphibians and Reptiles. Vol. 2, Saint Petersburg (in het Russisch).
- Shcherbak, N.H., 1966. Amphibians and Reptiles of the Crimea. Naukova Dumka, Kiev (in het Russisch).

Vertaling: René van der Vlucht.

No.	Datum	Tijd	T (°C)	♂/♀	?	Kleur	Lokatie
1	27/6/80	-	-	-	-	-	Karadag reservaat
2	29/4/81	14:30	+15	♂	830/170	Leopard	Karadag reservaat
3	16/4/82	09:00	-	-	-	-	Karadag reservaat
4	7/82	-	-	♀	Volw.	Situla	Livadija
5	09/7/82	23:20	-	-	Volw.	-	Karadag reservaat
6	27/4/83	10:00	+15	♀	350/68	Leopard	Karadag reservaat
7	8/83	-	-	♀	Volw.	Leopard	Yalta
8	17/5/88	17:55	-	-	Volw.	Situla	Sudak dis- trict
9	18/5/88	18:00	-	-	Volw.	Leopard	Genua Woud, Su- dak
10	15/6/90	-	-	-	Volw.	Situla	Yalta

Tabel 1: een tabel van ontmoetingen met *Elaphe situla* van 1980 - 1990, gebaseerd op eigen waarnemingen en die van andere, betrouwbare auteurs. NB.: no. 5: geobserveerd tijdens het verorberen van een knaagdier; no. 7: legde drie eieren waarvan geen enkel ei uitgekomen is.